

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKİYE'NİN DEPREM KONULU FILATELİK TASARIMLARI

AUTHORS: Serkan Aycil

PAGES: 382-402

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3799619>

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1453932

TÜRKİYE’NİN DEPREM KONULU FİLATELİK TASARIMLARI

Serkan AYÇİL

Bağımsız Araştırmacı, İstanbul PTT Başmüdürlüğü, Muhasebe ve Finans Müdürlüğü.

e-posta: sserkan.aycil@gmail.com

ORCID 0000-0002-3540-5548

ÖZ

Doküman incelemesi ve sayısal verilerin esas alınmasıyla oluşturulan bu çalışmanın amacı Türkiye içerikli deprem konulu filatelik materyalleri tespit etmeye çalışmaktır. Etik kurul raporu gerektirmeyen bu araştırmanın verileri 1975-2024 yılları arasında tedavüle çıkarılan 7 adet anma pulu ile 2 adet kişisel pul, 3 adet ilk gün zarfı, 3 adet özel gün zarfı, 1 adet özel tarih damgalı zarf, 1 adet özel tarih damgası, 2 adet posta kartı ve 2 adet maksimum karttan oluşmaktadır. Çalışmanın alt başlıkları V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı 1975, VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı 1980, Deprem 1999, 17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü, Deprem Haftası, Deprem Öldürmez İhmal Öldürür, Şampiyon Melekler 2023, 6 Şubat 2023 temalı posta pullarının uluslararası baskıları, Selam Olsun Gidenlere-2 temalı özel gün zarfı ve TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi temalı kişisel pullar biçiminde sıralanmıştır. Buna göre Türkiye’deki deprem konulu filatelik tasarımların sayı ve tür itibarıyla az olduğu görülmüştür. Yapılan analizler, resmî baskıların genellikle önemli bir organizasyona ev sahipliği yapıldığı bir dönemde ya da yaşanan büyük bir afet olayının ardından yayınlandığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla Türkiye’de deprem olgusunun normal süreçte çok çabuk unutulduğu, büyük bir afet durumunda ise farkındalığın bir anda arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, filateli, posta pulu**Jel Kodları:** Z110

TURKEY’S EARTHQUAKE RELATED PHILATELIC DESIGNS

ABSTRACT

The aim of this study, which is based on document analysis and numerical data, is to identify philatelic materials on earthquakes in Turkey. The data of this study, which does not require an ethics committee report, consists of 7 commemorative stamps, 2 personal stamps, 3 first day envelopes, 3 special day envelopes, 1 envelope with special date stamp, 1 special date stamp, 2 postal cards and 2 maximum cards issued between 1975-2024. The subheadings of the study are as follows: V. European Earthquake Engineering Conference 1975, VII. World Earthquake Engineering Conference 1980, Earthquake 1999, 5th Anniversary of August 17th Earthquake, Earthquake Week, Earthquake Does Not Kill, Negligence Kills, Champion Angels 2023, international editions of postage stamps themed February 6, 2023, special day envelope themed Selam Olsun Gidenlere-2 and personal stamps themed TMMOB Chamber of Geophysical Engineers Istanbul Branch. Accordingly, it has been observed that the number and type of earthquake-themed philatelic designs in Turkey are few. The analysis revealed that official editions were usually issued during a period when an important event was hosted or after a major disaster event. Therefore, it has been concluded that the earthquake phenomenon in Turkey is quickly forgotten in normal times, while in the event of a major disaster, awareness increases suddenly.

Keywords: Earthquake, philately, postage stamps**Jel Codes:** Z110

Geliş Tarihi/Received: 16.03.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 28.08.2024

Yayın Tarihi/Printed Date: 31.12.2024

Kaynak Gösterme: Aycil, S. (2024). “Türkiye’nin Deprem Konulu Filatelik Tasarımları”. *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2) 382-402.

GİRİŞ

Türkiye, dünyanın önemli deprem kuşaklarından biri olan iki numaralı Himalaya-Anadolu-Alp Deprem Kuşağı üzerinde yer almaktadır (Atabey, 2024: 1). Bu nedenle geçmişten günümüze kadar geçen sürede bu coğrafyada birçok yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Doğal afet olarak kabul edilen depremlerde genellikle önce üst yapı ve alt yapıda (temel, kolon, kiriş, tünel, yol, köprü, viyadük, kanalizasyon, su, doğalgaz, telekomünikasyon, enerji nakil hatları vb.) fiziki hasar ve yıkımlar görülmekte sonrasında eğitim-öğretimde kesinti, bireylerde davranış bozukluğu, travma ve toplu göç gibi birtakım olgular yaşanmaktadır.

Bilinen ilk resmî deprem şartnamesi 1923 tarihli Büyük Kanto depreminin ardından Japonya’da yürürlüğe girmiştir. Bu bağlamda Türkiye, 1939 tarihli Erzincan depreminden sonra ABD, İtalya, Japonya ve Yunanistan gibi ülkelerde yapılan çalışmaları yakından incelemiş ve İtalya’nın 1937’den itibaren uygulamaya aldığı “Zelzele Mıntıkalarında Yapılacak İnşaata ait İtalyan Yapı Talimatnamesi” başlıklı yönetmeliği Türkçeye çevirerek yayımlamıştır. Referans alınan bu yönetmelikten yararlanılarak oluşturulan 1940 tarihli “Zelzele Mıntıkları Muvakkat Yapı Talimatnamesi” başlıklı yönetmelik (ilk resmî belge) kısa zamanda yurt genelinde uygulamaya alınmıştır. 1942-1944 yılları arasında art arda yaşanan depremlerden sonra (Adapazarı-Hendek, Bolu-Gerede, Niksar-Erbaa ve Tosya-Lâdik) 18 Temmuz 1944 tarih ve 4623 sayılı “Yer sarsıntısından evvel ve sonra alınacak tedbirler hakkında kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun, deprem riskinin belirlenmesi ve olası zararlarının azaltılması sürecinde merkezi ve yerel düzeyde örgütlenmenin nasıl olacağını, yerleşim ve yapıların nasıl denetleneceğini belirlemeye yönelik hazırlanan ilk yasal düzenlemedir (Hüryaşar, 2009: 2-3).

Türkiye afet yönetiminde 2000’li yıllara kadar afetlerin sonuçlarına odaklanan bir anlayışla krizleri yönetmekteydi. Buna göre yapılan düzenlemeler de yine deprem sonrasında oluşan hasarları telafi etmeye yönelik uygulamalar içermekteydi. Bu bağlamda yapılan ilk esaslı değişim 7. Beş Yıllık Kalkınma Planıyla birlikte hayata geçmiştir. Ardından 2000’li yıllardan itibaren dünyanın birçok ülkesinde risk yönetimi temelli bütünleşik afet yönetimi uygulamasına geçilmiştir. Bununla birlikte Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş ve bu başkanlık afetlerle mücadelede ilk otorite olmuştur (Ün, 2023: 373).

Türkiye özellikle 2020 yılından sonra Adıyaman, Bartın, Kastamonu, Sinop, Şanlıurfa ve Giresun’da sel baskını Antalya, Aydın, Çanakkale ve Muğla’da orman yangını Adıyaman, Çanakkale, Elazığ, Hatay ve Konya’da kuraklık Elazığ/Sivrice, Bingöl/Karlıova, Malatya/Pütürge ve İzmir/Buca’da depremle mücadele etmek durumunda kalmıştır. Bu süreçte yaşanan afetlerle ilgili bilgilendirme ve bilinçlendirme eğitimlerinin yanı sıra karakalem çalışması, fotoğraf galerisi, resim yarışması ve filateli sergisi gibi birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda gerek Posta İdaresi gerekse karikatürist ve ressamlar düzenlenen etkinliklere destek sunmaya çalışmıştır. Literatürde yer alan çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

Naylor (2011) çalışmasında, deprem ve sismik hareketleri konu alan tasarımları ele almış ve bu tasarımlar üzerinde değerlendirmede bulunmaya çalışmıştır. Buna göre depremin yönünü belirlemek üzere tasarlanan aletlerle birlikte dünyanın katmanlarını gösteren tasarımlara ve düşen bir meteoru betimleyen pul tasarımına erişilerek çalışmanın bulguları oluşturulmuştur. Dolayısıyla olası bir afet riskine karşı toplumda dikkat uyandıran bu ve benzer tasarımların önemli bir araştırma ögesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dunn (2011) çalışmasında 11 Mart 2011 tarihinde Japonya’nın doğu kıyısında etkili olan ve tsunami ile sonuçlanan 9 büyüklüğündeki yıkıcı depremi ele almıştır. Japonya’da meydana gelen bir önceki depremde herhangi bir filatelik tasarım oluşturulmamışken bu depremden sonra iki pul seti ve bir hatıra kâğıdı bastırılmıştır. Sonuç olarak oluşturulan filatelik tasarımlarda Japonya’nın yanı sıra İyon Adaları, Endonezya ve Yeni Zelanda’da yaşanan depremlere de değinilerek deprem olgusu hakkında farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Burby (2022) yakın zamanda yaşanan doğal afetleri içeren bir pul setini koleksiyonuna ekleyerek çalışmalar yapmıştır. Bunun için sel, tsunami, deprem ve volkanik patlama içerikli posta pullarıyla birlikte kasırga, kuraklık, kıtlık ve meteor çarpması gibi konuları içeren filatelik nesneleri toplamıştır. Sonuç olarak toplanan filatelik nesneler üzerinden hem afet yönetiminin önemine

vurgu yapılmış hem de afet mağdurlarına karşı toplumsal düzeyde bir sempati oluşturulmaya çalışılmıştır.

Murray (2022) çalışmasında 18 Nisan 1906'da meydana gelen depremde büyük bir yıkıma uğrayan San Francisco'yu ele almıştır. Buna göre Amerika Birleşik Devletleri'nin batı kıyısında etkili olan depremle birlikte patlayan gaz hatları, dört gün boyunca sürecektir olan yangınları başlatmıştır. Çıkan yangın neticesinde şehrin büyük bir kısmı yanarak yok olmuştur. Bu sırada görevine devam eden telgraf operatörleri, emir verilinceye kadar görev yerlerini terk etmeden mesaj iletmeye devam etmiştir. Sonuç olarak yaşanan bu afet sonrasında birçok postane işlevsiz hâle gelse de Mission'daki muhteşem Amerika Birleşik Devletleri Postanesi, postane çalışanlarının gayretleri neticesinde hasar almaktan kurtulmuştur. Postaneye ait 2 adet resim ise sonraki süreçte kartpostal formatına getirilerek yayınlanmıştır.

Çalışmanın amacı Türkiye içerikli deprem konulu filatelik materyalleri tespit etmeye çalışmaktır. Bugüne kadar yapılmış çalışmalarda deprem olgusu, posta kartı ya da sadece pul tasarımları üzerinden ele alınmıştır. Yapılan çalışmaların önemli bir kısmı da blog sayfası, gazete kupürü, web içeriği ya da popüler dergilerde yer alan yayınlardan oluşmaktadır. Pul emisyon programında yer alan deprem konulu pulları odağına alan bu çalışmada deprem olgusu, Türkiye'yi kapsayacak biçimde genişletilerek anma pulu, kişisel pul, ilk gün zarfı, özel gün zarfı, özel tarih damgalı zarf, özel tarih damgası, posta kartı ve maksimum kartlar üzerinden ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1. Araştırma Metodu

Nitel araştırma yönteminin esas alınmasıyla oluşturulan bu çalışmada veriler, veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesiyle elde edilmiştir. Çalışmanın verileri anket, deney, gözlem, mülakat, odak grup çalışması ve görüşme teknikleri kullanılarak toplanmadığı için etik kurul iznine ihtiyaç duyulmamıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, elde edilen bulguların ise istatistiksel bir biçimde analiz edilerek sonuçlarının ortaya konduğu bütüncül bir yaklaşım türüdür (Hammersley ve Atkinson, 1983: 5). Doküman incelemesi, belirli bir amaca yönelik olarak erişilen belge ve kayıtları okuma, not alma ve değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır. Bir başka ifade ile doküman incelemesi, basılı ve elektronik ortamda erişilen materyallerin incelenmesi ve yapılan incelemeler sonucunda yorumlamada bulunulmasını öngören işlemlerin bütünü olarak değerlendirilmektedir (Sak vd., 2021: 230).

1.1. Araştırmanın Verileri

Araştırmanın verileri kavramsal çerçeve başlığı altında sıralanmış olup “V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı 1975, VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı 1980, Deprem 1999, 17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü temalı özel tarih damga temsili, Deprem Haftası temalı özel tarih damgalı zarf, Deprem Öldürmez İhmal Öldürür temalı özel gün zarfı, Şampiyon Melekler 2023, 6 Şubat 2023 temalı posta pullarının uluslararası baskıları, Selam Olsun Gidenlere-2 temalı özel gün zarfı ve TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi temalı kişisel pul” konularını içermektedir. Çalışmanın esas verileri ise Tablo 1’de detaylı olarak gösterilmiştir. Çalışmaya ait verilerin tematik olarak sunulması gerekirken kronolojik olarak sıralanmıştır. Bunun nedeni Türkiye’nin deprem konulu filatelik tasarımlarının belirli bir oluş tarihine göre sıralanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre ilk tasarım 1975’te yayınlanmışken sonrasında yaşanan 1999 ve 2023 depremlerinin ardından da tasarımlar yayınlanmıştır. Dolayısıyla pul emisyon programındaki kategorileştirme ile uyumlu olması açısından mevcut çalışmada tematik sıralama yerine kronolojik sıralamaya yer verilmesinin daha rasyonel olacağı düşünülmüştür.

Tablo 1. 1975-2024 Yılları Arasında Tedavüle Çıkarılan Türkiye Konulu Filatelik Materyaller

Konu Başlığı	Türü	Tasarım Sayısı	Basım Yılı	Menşei
V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı	Özel Gün Zarfı	1	1975	Türkiye
VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı	Anma Pulu	2	1980	Türkiye
	İlk Gün Zarfı	1		
Deprem 1999	Anma Pulu	2	1999	Türkiye
	İlk Gün Zarfı	1		
	Posta Kartı	2		
	Maksimum Kart	2		
17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü	Özel Tarih Damgası	1	2004	Türkiye
Deprem Haftası Pul Sergisi	Özel Tarih Damgalı Zarf	1	2020	Türkiye
Deprem Öldürmez İhmal Öldürür Temalı Özel Gün Zarfı	Özel Gün Zarfı	1	2021	Türkiye
TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi	Kişisel Pul	2	2022	Türkiye
Şampiyon Melekler	Anma Pulu	1	2023	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
	İlk Gün Zarfı	1		
Türkiye İçin Dua Edin	Anma Pulu	1	2023	Cibuti
Malta Düzeni Tıbbi Çalışmaları-Türkiye ve Suriye'deki Deprem Mağdurlarına Yardım	Anma Pulu	1	2023	Malta
Salam Olsun Gidenlere-2	Özel Gün Zarfı	1	2024	Türkiye

Kaynak: (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi, 2023; Poste Magistrali, 2023; Pulhane, 1975; Pulhane, 1980; Pulhane, 1999; Pulhane, 2004; Pulhane, 2020; Pulhane, 2021; Touchstamps, 2023; PTT Filateli, 2024).

Çalışmanın görsel verileri; anma pulları (7 adet), kişisel pullar (2 adet), ilk gün zarfları (3 adet), özel gün zarfları (3 adet), özel tarih damgalı zarf (1 adet), özel tarih damgası (1 adet), posta kartları (2 adet) ve maksimum kartlardan (2 adet) oluşmaktadır.

1.2. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi ve sayısal veriler çalışmanın esasını oluşturmaktadır. Doküman incelemesi; temsil edilebilirlik ve güvenilirlik açısından denetime tabi tutulmuş basılı ve elektronik yayınlar üzerinden oluşturulmuştur. Sayısal verilere ise ilgili kurum/kuruluşlara ait web sayfaları üzerinden erişim sağlanmış ve elde edilen verilerle Tablo 1 oluşturulmuştur. Kişisel arşiv, basılı yayın ve kurumsal web sayfasından erişilen veriler üzerinden çalışmanın görselleri oluşturulmuş ve çalışmaya konu olan görseller yine araştırmacı tarafından analiz edilerek kavramsal çerçeve ve

sonuç/değerlendirme başlıkları altında yorumlanmıştır. Türkiye’nin ilk deprem konulu filatelik tasarımı olan “V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı” başlıklı çalışmanın yanı sıra “VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı”, “Türkiye İçin Dua Edin” ve “Ülkemizin Deprem Potansiyeli ve Deprem Zararlarını Azaltmak için Yapılan Çalışmalar” başlıklı kompozisyonlarda grafik ve çizimlere yer verilmişken diğer çalışmalarda illüstrasyonlara yer verildiği görülmektedir.

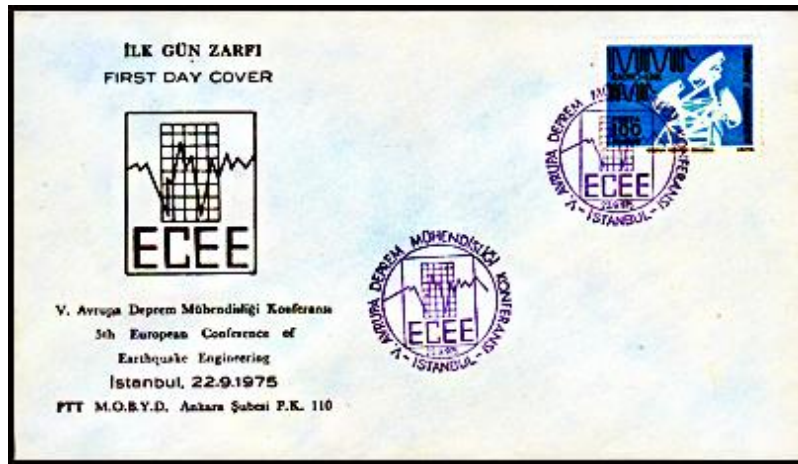
2. Türkiye Konulu Filatelik Tasarımlar

2.1. V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı

V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı 22-25 Eylül 1975 tarihleri arasında İstanbul Teknik Üniversitesi’nde düzenlenmiştir. 200’e yakın bildirinin sunulduğu konferans Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı mahiyetine dönüşmüştür. Konferansta mühendislik sismolojisi, zemin dinamiği, yönetmelik, nizamname, yapıların depreme mukabelesi ve ucuz bina sorunu konularında çalışmalar yürütülmüştür (İnşaat Mühendisleri Odası, 1975: 11).

Hakkında anma pulu çıkarılmamış bazı olayları anmak için belirli günlerde filatelik zarflar hazırlanabilmektedir. Bu bağlamda üzerinde herhangi bir konuyu betimleyen bir pul veya pul baskısı yer alan ve tatbik edilen damganın konusu ile ilgili bir de tasarım bulunan filatelik zarflar “özel gün zarfı” olarak adlandırılmaktadır. Özel gün zarflarında illüstrasyon ve damga içeriği aynıyken pulun içeriği diğerlerinden farklı olmak durumundadır (Filateli, 2016).

Görsel 1’de 22.09.1975’te “V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı” anısına tedavüle çıkarılan ve ilk gün zarfı olarak belirtilmiş olmasına rağmen özel gün zarfı olarak değerlendirilen 1 adet filatelik zarfa yer verilmiştir (Pulhane, 1975). Yatay bir forma sahip olan bu tasarımda sol kısma depremin büyüklüğünü belirten bir gösterge, sağ kısma ise PTT çalışanları konulu bir adet pul eklenmiştir. Gerek pulun gerekse zarfın üzeri yine V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı anısına tasarlanan filatelik bir damga ile mühürlenmiştir. PTT Meslek Okulunu Bitirenler Yardımlaşma Derneği (PTT MOBYD) şubesi tarafından hazırlatılan tasarıma konu ile ilgili Türkçe ve İngilizce tipografiler de eklenmiştir.



Görsel 1. “V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı” temalı özel gün zarfı. Pulhane. Erişim 09.09.2024. <https://www.pulhane.com/OzelGunZarfiSayfaları/oz197505.html>

2.2. VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı

Deprem mühendisliği başlıklı ilk organizasyon olan Birinci Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı 1956’da 40 bildiri ile California, Berkeley’de toplanmıştır. Dört yılda bir düzenlenmesine karar verilen ikinci konferans 1960’ta Tokyo’da toplanmışken İmar ve İskân Bakanlığı’nın himayesinde Deprem Mühendisliği Türk Milli Komitesi tarafından organize edilen Yedinci Dünya Deprem Konferansı ise 8-13 Eylül 1980 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi, Deprem Araştırma Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi iş birliği ile İstanbul’da toplanmıştır. Başkanlığını Jai Krishna’nın yaptığı konferansın resmî dili İngilizce olup bu konferansta sunulan 800 civarındaki bildiri 6000 sayfadan oluşan 9 ciltte

birleştirilmiştir. Ayrıca konferans süresince yerli ve yabancı kuruluşların katıldığı bir teknik sergi açılmıştır (Hüryaşar, 2009: 3; İmar ve İskân Bakanlığı, 1977: 13; Uluslararası Deprem Mühendisliği Birliği, 1980: 24).

2.2.1. VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı 1980 Konulu Anma Pulları

Görsel 2'de 08.09.1980'de "VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı" anısına tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 7,50 ETL olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.-İstanbul adresinde ofset baskı tekniği ile 100'lü tabakalar hâlinde 550.000 adet olarak bastırılan pulların grafik tasarımını C. Güzeloğlu yapmıştır (Pulhane, 1980). Dikey bir formatta tasarlanan bu görselde turuncu zemin üzerine dünya küresi yerleştirilmiş ve kürenin merkezine depremin şiddetini betimleyen tasvirler eklenmiştir. Buna göre yüzey fayına yakın olan bu yerleşim biriminde hem zeminde çökme oluşmuş hem de konutlarda ağır hasar meydana gelmiştir. Ayrıca deprem tehlike haritasında gerek yüzey kırığı gerekse orta şiddetli depremlerin turuncu renk tonu ile gösterildiği bilinmektedir. Dolayısıyla depremin şiddetini tasvir eden bu görselde turuncu renk tonunun bilinçli olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.



Görsel 2. C. Güzeloğlu, 1980, "VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı" (Kişisel Arşiv).

Görsel 3'te 08.09.1980'de "VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı" anısına tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 20,00 ETL olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.-İstanbul adresinde ofset baskı tekniği ile 100'lü tabakalar hâlinde 450.000 adet olarak bastırılan pulların grafik tasarımını C. Güzeloğlu yapmıştır (Pulhane, 1980). Dikey bir formatta tasarlanan bu görselde mavi zemin üzerine dünya küresi yerleştirilmiş ve kürenin alt kısmında kalan güney yarım küreye depremin büyüklüğünü, üst kısımda kalan kuzey yarım küreye ise depremin şiddetini betimleyen bir tasvir eklenmiştir. Ayrıca deprem risk haritasında düşük olasılıkların mavi renk ile gösterildiği bilinmektedir. Dolayısıyla depremin hem büyüklük hem de şiddetini tasvir eden bu görselde deprem olasılığının düşük olduğunu göstermek için mavi, orta şiddetteki deprem bölgelerini göstermek için de turuncu renk tonunun bilinçli olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bilimsel bir çalışma olan VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı anısına tasarlanan her iki pulda doğrudan görsel kullanmak yerine bilinçli olarak grafik ve çizimlerin kullanıldığı görülmektedir.

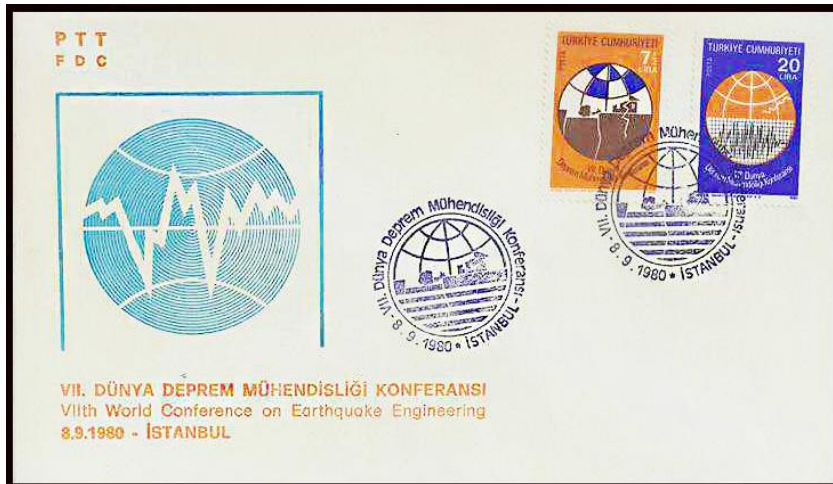


Görsel 3. C. Güzeloğlu, 1980, “VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı” (Kişisel Arşiv).

2.2.2. VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı 1980 Konulu İlk Gün Zarfı

Hakkında anma pulu çıkarılmış bazı olayları yâd etmek için bazı dönemlerde pulun satışa çıkarıldığı ilk gün filatelik zarflar hazırlanmaktadır. Buna göre üzerinde konu ile ilgili pul, resim baskısı ve ilk gün damgası bulunan filatelik zarflar “ilk gün zarfı” olarak adlandırılmaktadır (Filateli, 2016). İlk gün zarfları 1953-1980 yılları arasında PTT dışında farklı firmalar tarafından da hazırlanmıştır. Mevcut uygulamaya getirilen kısıtlama sonrasında ilk gün zarflarında sadece PTT logosu kullanılmaya başlanmıştır (Pulhane, 1973).

Görsel 4’te 08.09.1980’de “VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı” anısına tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 28,50 ETL olan 1 adet ilk gün zarfına yer verilmiştir (Pulhane, 1980). Yatay bir forma sahip olan ve sade bir görsellik arz eden bu tasarımda sol kısma PTT logosu ile depremin şiddetini gösteren bir küre yerleştirilmişken sağ kısma VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı anısına tedavüle çıkarılan iki adet anma pulu yerleştirilmiştir. Her iki pulun ve ilk gün zarfının üzeri yine VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı anısına tasarlanan filatelik bir damga ile mühürlenmiştir. Bu bağlamda web taramasında farklı firmaların hazırlattığı örnek tasarımlara ulaşılmasına rağmen bu çalışmada PTT tarafından hazırlanmış olan ilk gün zarfına yer verilmiştir.



Görsel 4. “VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı” temalı ilk gün zarfı. Pulhane. Erişim 28.02.2024. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k198006.html>

2.3. Deprem 1999

17 Ağustos 1999’da yerel saat itibarıyla 03:02’de yaşanan Mw 7.4 büyüklüğündeki Marmara depremi, Kocaeli il merkezinin yaklaşık 12 km güneydoğusundaki Kuzey Anadolu Fay Zonu üzerinde meydana gelmiştir. Kocaeli başta olmak üzere Adapazarı, Bolu, Bursa, Eskişehir, İstanbul ve Yalova’nın da etkilendiği bu depremde toplam 17.479 kişi hayatını kaybetmiştir (Özmen,

2020). 12 Ekim 1999'da yerel saat itibarıyla 18:57'de meydana gelen Mw 7.2 büyüklüğündeki Bolu-Düzce depreminde ise 894 kişi hayatını kaybetmiştir (Aktürk ve Albeni, 2002: 1).

2.3.1. Deprem 1999 Konulu Anma Pulları

Görsel 5'te 15.10.1999'da "Deprem" başlığıyla tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 225.000,00 ETL olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Damga Matbaası-Ankara adresinde ofset baskı tekniği ile 600.000 adet olarak bastırılan ve satış süresi altı ay ile sınırlandırılan pulların grafik tasarımını Bülent Ateş yapmıştır (Pulhane, 1999). Dikey bir formatta tasarlanan ilk görselde zemin rengi degradeli bir biçimde koyu tondan açık tona doğru ilerlemektedir. Görselin altın oranında ise karanlıktan aydınlığa doğru uzanan iki elin, avuçlarında bir enkaz yığını tuttuğu görülmektedir. Enkazın hemen üstünde yine sevgi, bolluk ve sıhhat anlamlarına geldiği bilinen beş tane papatyanın açtığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tasarımın marjlarına, deprem sürecinde yardımlarını esirgemeyen her bir devlete kendi dillerinde (İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Arapça, İspanyolca, Farsça, İtalyanca, Yunanca ve Japonca) teşekkür ederiz ifadesi yerleştirilmiştir.



Görsel 5. "Deprem" temalı anma pulu. Pulhane. Erişim 28.02.2024. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k199913.html>

Görsel 6'da 15.10.1999'da "Deprem" başlığıyla tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 250.000,00 ETL olan bir diğer anma puluna yer verilmiştir (Pulhane, 1999). Yatay bir formatta tasarlanan bu kompozisyonda doğrudan görsel kullanımı ile illüstratif tasvirler bir arada kullanılmıştır. Zeminin sol kısmında çöken bir binanın enkazı görülürken sağ kısmında, depremzede bir vatandaşı enkaz yığınları arasından çıkaran arama ve kurtarma görevlileri görülmektedir. Görselin altın oranına, enkazdan uzanan bir el ve bu ele kenetlenen bir yardım eli illüstrasyonu yerleştirilmiştir. Ayrıca tasarımın marjlarına, deprem sürecinde yardımlarını esirgemeyen her bir devlet için kendi dillerinde teşekkür ederiz mesajı konumlandırılmıştır. Anma yıl dönümü ve teşekkür mesajlarını içeren "1999 Deprem" başlıklı çalışmada deprem olgusu, tasarımcının bakış açısıyla değerlendirildiği için tasarımda ağırlıklı olarak illüstrasyonlara yer verilmiştir.



Görsel 6. “Deprem” temalı anma pulu. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html>

2.3.2. Deprem Konulu İlk Gün Zarfı

Görsel 7’de 15.10.1999’da “Deprem” başlığıyla tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 675.000,00 ETL olan 1 adet ilk gün zarfına yer verilmiştir (Pulhane, 1999). Yatay formata sahip olan bu tasarımda sol kısma, koyu zemin rengi üzerine enkazdan çıkan papatyalar yerleştirilmişken sağ kısma “deprem” başlığıyla tedavüle çıkan 2 adet anma pulu konumlandırılmıştır. Deprem konulu anma pulları ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıklarına yer verilen bu tasarımda her iki pulun ve ilk gün zarfının üzeri yine tasarıma uygun olarak hazırlanmış olan fay kırığı temalı bir ilk gün damgası ile mühürlenmiştir.

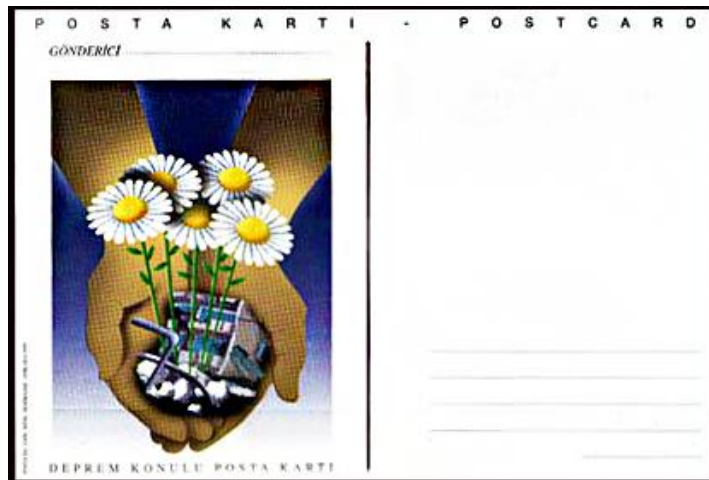


Görsel 7. “Deprem” temalı ilk gün zarfı. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html>

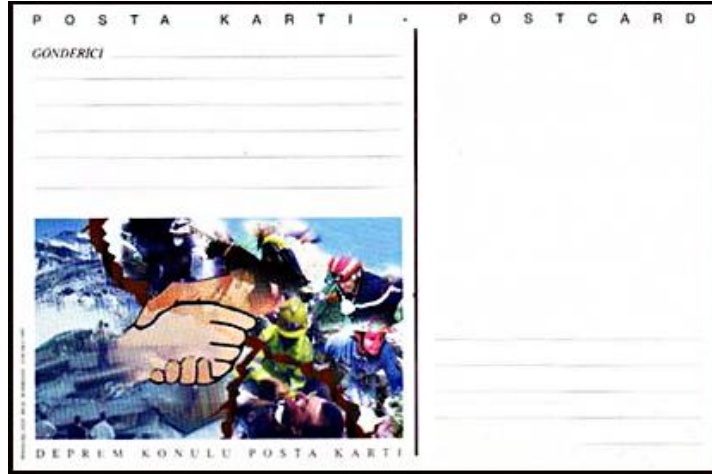
2.3.3. Deprem Konulu Posta Kartları

PTT tarafından üretilen ve üzerinde posta kartı ibaresi bulunan resimli/resimsiz kartlar “posta kartı” olarak tanımlanmaktadır (Filateli, 2016).

Görsel 8 ve 9’da 15.10.1999’da “Deprem” başlığıyla tedavüle çıkarılan 2 adet posta kartına yer verilmiştir. PTT Matbaası-Ankara adresinde 10.000’er adet olarak bastırılan posta kartları, Filateli Gişesi Ulus Ankara adresinde ve Türkiye’nin diğer PTT Merkez Müdürlüklerinde satışa sunulmuştur (Pulhane, 1999). Yatay formata sahip olan her iki tasarımın sol kısmı “Deprem” başlığıyla tedavüle çıkarılan anma pullarına ait ekslibris ile renklendirilmişken sağ kısmı duygu ve düşünce yazma alanı olarak boş bırakılmıştır.



Görsel 8. “Deprem” temalı posta kartı. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html>



Görsel 9. “Deprem” temalı posta kartı. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html>

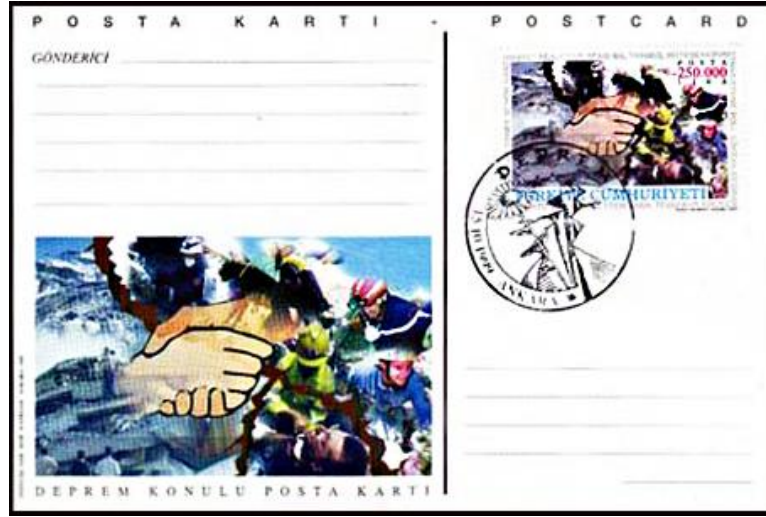
2.3.4. Deprem Konulu Maksimum Kartlar

Üzerinde yer alan pul baskısı ile aynı konuda bir tasarım bulunan ve pulun üzeri yine tasarım ile uyumlu olan bir filatelik damga ile mühürlenmiş olan kartlar “maksimum kart” olarak adlandırılmaktadır (Filateli, 2016).

Görsel 10 ve 11’de 15.10.1999’da “Deprem” başlığıyla tedavüle çıkarılan 2 adet maksimum karta yer verilmiştir (Pulhane, 1999). Yatay formata sahip olan her iki tasarımın sol kısmına, sağ kısımda yer alan pulların ekslibris baskısı yerleştirilmiş ve sağ kısımdaki pulların üzeri yine temaya uygun olarak hazırlanan fay kırığı temalı bir adet filatelik damga ile mühürlenmiştir.



Görsel 10. “Deprem” temalı maksimum kart. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html>



Görsel 11. “Deprem” temalı maksimum kart. Pulhane. Erişim 28.02.2024.
<https://www.pulhane.com/KatalogSayfaları/k199913.html>

2.4. 17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü

Üzerinde pul ya da pul baskısı bulunan fakat damganın konusu ile ilgili herhangi bir tasarım bulunmayan zarflar özel tarih damgalı zarf olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca özel tarih damgaları, belirli günlerde veya olay ile ilgili yerlerde kullanılmaktadır (Pulhane, 2004; Filateli, 2016).

Görsel 12’de 17.08.2024’te “17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü” başlığıyla İzmit PTT Merkez Müdürlüğü adresinde düzenlenen anma programında kullanılan 1 adet özel tarih damgasına yer verilmiştir (Pulhane, 2004). Yuvarlak bir formata sahip olan bu tasarımın merkezine halkalar biçiminde genişleyen deprem dalgası illüstrasyonu eklenmişken hemen soluna Marmara Bölgesi haritası konumlandırılmıştır. İllüstrasyondaki merkez noktanın İzmit’e yakın olduğu görülmekle birlikte İstanbul’u işaret ettiği anlaşılmaktadır. Marmara Denizi’nin batı ve güneybatı yönü daha açık tonda renklendirilmişken doğu, güneydoğu ve kuzey yönleri koyu olarak illüstre edilmiştir. Ayrıca çalışmanın başlık ve künyesini gösteren tipografi damganın etrafında halka oluşturacak biçimde sıralanmıştır.



Görsel 12. “17 Ağustos Depreminin 5. Yıl Dönümü” temalı özel tarih damgası. Pulhane. Erişim 09.09.2024.
<https://www.pulhane.com/OzelGunDamgaSayfaları/ot200415.html>

2.5. Deprem Haftası Pul Sergisi

Üzerlerinde pul ya da pul baskısı bulunan fakat damganın konusu ile ilgili herhangi bir tasarım bulunmayan ve özel tarih damgası ile mühürlenmiş zarflar özel tarih damgalı zarf olarak nitelendirilmektedir. Özel tarih zarflarında pul, illüstrasyon ve damga birbirinden farklı olmak durumundadır. PTT 01.01.2009 tarihinden itibaren kullanılan özel tarih damgalı zarfları kendisi üretilip satışa sunulmaktadır (Filateli, 2016).

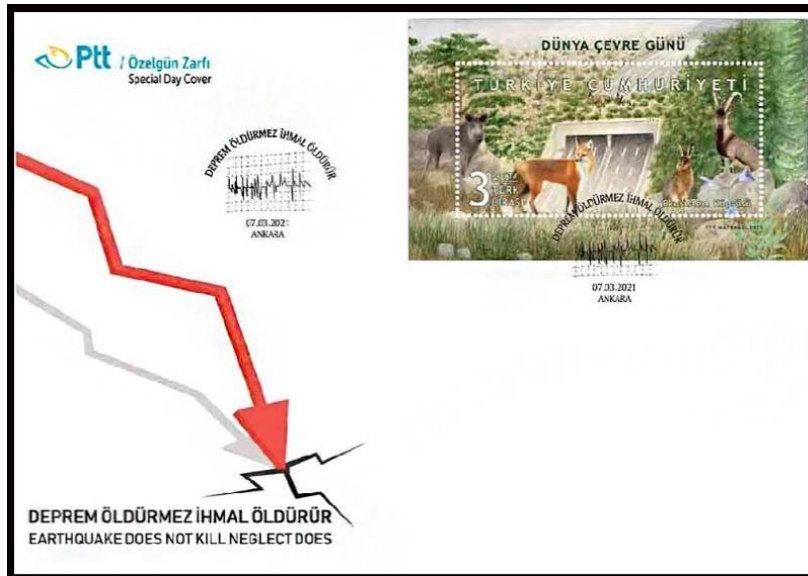
Görsel 13’te 01-07.03.2020 tarihleri arasında “Deprem Haftası Pul Sergisi” başlığıyla 500 adet olarak tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 3,50 TL olan 1 adet özel tarih damgalı zarfa yer verilmiştir (Pulhane, 2020). Yatay bir formata sahip olan bu tasarımda sol kısma soğuk damga makinası illüstrasyonu eklenmişken sağ kısma 2013 tarihli “hat sanatı” temalı 2 adet pul ile 2019 tarihli “Türk Kızılay 150 Yaşında” temalı 1 adet pul tasarımı konumlandırılmıştır. Hem pulların hem de zarfın üzeri temaya uygun olarak hazırlanan yan yatmış konut temalı filatelik bir damga ile mühürlenmiştir.



Görsel 13. “Deprem Haftası” temalı özel tarih damgalı zarf. Pulhane. Erişim 09.09.2024. <https://www.pulhane.com/OzelGunDamgaSayfaları/ot202007.html>

2.6. Deprem Öldürmez İhmal Öldürür Temalı Özel Gün Zarfı

Görsel 14’te 07.03.2021’de “Deprem Öldürmez İhmal Öldürür” başlığıyla 2.500 adet olarak tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 5,50 TL olan 1 adet özel gün zarfına yer verilmiştir (Pulhane, 2021). Yatay bir formata sahip olan bu tasarımda sol kısma, yüzeyde oluşan bir fay kırığı görseli yerleştirilmişken sağ kısma, 2020 tarihli “Dünya Çevre Günü-Ekosistem Köprüsü” temalı pul tasarımı konumlandırılmıştır. Yine hem pulun hem de özel gün zarfının üzeri temaya uygun olarak hazırlanan ve depremin büyüklüğünü gösteren bir filatelik damga ile mühürlenmiştir. Ayrıca alt kısma “deprem öldürmez ihmal öldürür” biçiminde bir not eklenerek kamu spotu oluşturulmaya çalışılmıştır.



Görsel 14. “Deprem Öldürmez İhmal Öldürür” temalı özel gün zarfı. Pulhane. Erişim 28.02.2024. <https://www.pulhane.com/OzelGunZarfıSayfaları/oz202101.html>

2.7. Şampiyon Melekler

6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta meydana gelen ve çevresindeki illerde de etkili olan 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremlerde resmî rakamlara göre 50.783 kişi hayatını kaybetmiştir. Deprem, Kahramanmaraş'ın yanı sıra Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa olmak üzere toplam 11 ilde etkili olmuştur. Sonraki süreçte alınan karara istinaden Batman, Bingöl, Kayseri, Mardin, Niğde ve Tunceli illeri de afet bölgesi olarak ilan edilmiştir (AFAD, 2023: 1). Art arda meydana gelen depremlerde bir turnuva dolayısıyla Adıyaman'daki Grand İstias Hotel'inde konakladığı sırada depreme yakalanan Gazimağusa Türk Maarif Koleji voleybolcuları ve öğretmenleri ile bazı öğrenci yakınları enkaz altında kalarak hayatını kaybetmiştir (Uzunoğlu, 2023: 8).

2.7.1. Şampiyon Melekler Anma Pulu

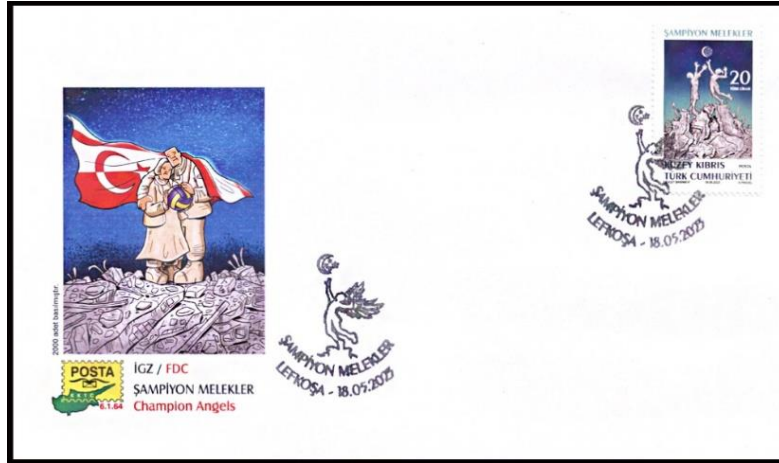
Görsel 15'te 18.05.2023'te "Şampiyon Melekler" anısına tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 20,00 TL olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Lefkoşa Devlet Basımevinde dijital baskı tekniği ile 8'li tabakalar hâlinde 40.000 adet olarak filigranlı kâğıda bastırılan pulların grafik tasarımını İranlı Karikatürist ve Ressam Alireza Pakdel yapmıştır (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi, 2023). Dikey bir formata sahip olan bu tasarımda gece vakti enkaz yığınının uç kısmından voleybol topuna benzetilen yıldızlı bir hilale smaç vuruşu yapmak için yükselen bir kız çocuğu ve yapılan bu hamleyi engellemeye çalışan bir erkek çocuğu betimlemesi konumlandırılmıştır. Ayrıca üst kısımda kalan marja "şampiyon melekler" ifadesi yazılmışken pulun künyesi ve diğer tipografiler alt kısma yazılmıştır.



Görsel 15. Alireza Pakdel, 2023, "Şampiyon Melekler" Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi. Erişim 08.03.2024. <http://posta.gov.ct.tr/BASIN-VE-HALKLA-%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0LER/Mesaj-ve-Duyurular/ArtMID/22109/ArticleID/203510/%C5%9Eampiyon-Melekler>

2.7.2. Şampiyon Melekler İlk Gün Zarfı

Görsel 16'da 18.05.2023'te "Şampiyon Melekler" anısına tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 24,00 TL olan 1 adet ilk gün zarfına yer verilmiştir. Lefkoşa Devlet Basımevinde dijital baskı tekniği ile 2.000 adet olarak bastırılan pulların grafik tasarımını İranlı Karikatürist ve Ressam Alireza Pakdel yapmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi ise ürünün satışından elde edilen gelirin tamamını Maliye Bakanlığı uhdesindeki "deprem ile ilgili toplanan vergi dışı gelirler" kalemine aktaracağını duyurmuştur (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi, 2023). Yatay bir formata sahip olan bu tasarımda sol kısma, geceyi enkaz yığınları üzerinde birbirine sarılarak geçiren Kıbrıslı bir anne-baba illüstrasyonu eklenmiştir. KKTC bayrağı altında bekleyen çiftin, ellerindeki voleybol topuna sarıldıkları ve metanetle ayakta durmaya çalıştıkları gözlenmektedir. Tasarımın sağına ise "şampiyon melekler" anısına tedavüle çıkarılan bir adet anma pulu yerleştirilmiş olup hem pulun hem de ilk gün zarfının üzeri, içeriğe uygun olarak hazırlanan smaç vuruşu temalı bir filatelik damga ile mühürlenmiştir.



Görsel 16. Alireza Pakdel, 2023, “Şampiyon Melekler” Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi. Erişim 08.03.2024. <http://posta.gov.ct.tr/BASIN-VE-HALKLA-%C4%B0L%C4%B0C5%9EK%C4%B0LER/Mesaj-ve-Duyurular/ArtMID/22109/ArticleID/203510/%C5%9Eampiyon-Melekler>

2.8. 6 Şubat 2023 Temalı Posta Pullarının Uluslararası Baskıları

Türkiye, 6 Şubat 2023'te yaşanan depremlerin ardından dış yardım çağırısını da içeren 4. seviye acil durum ilanında bulunmuştur. Daha ilk günden ABD, Azerbaycan, İsrail, Meksika ve Yunanistan gibi ülkeler çağırısı karşılık vermiş ve çok sayıda arama-kurtarma ekibini deprem bölgesine sevk etmiştir. Yaklaşık bir hafta aradan sonra arama-kurtarma çalışmalarına ekip gönderen ülke sayısı 82'ye yükselmiştir (Kriterdergi, 2023). Bu bağlamda Cibuti ve Malta hem fiili yardımlarda bulunmuş hem de anma pulları çıkararak farkındalığı artırmaya çalışmıştır.

2.8.1. Türkiye İçin Dua Edin Temalı Anma Pulu

Görsel 17'de 03.03.2023'te “Türkiye İçin Dua Edin” Pray for Turkey (Djibouti 2023) başlığıyla tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 250 Cibuti Frangı olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Ofset litografi tekniği ile 20'li tabakalar hâlinde bastırılan pullardan elde edilen gelir Türkiye'deki depremzedelere yardım olarak aktarılmıştır (Touchstamps, 2023). Yatay bir formata sahip olan bu tasarımda sol kısımdaki ¼'lük alana uzayıp giden bir Türk bayrağı ile depremin tarihini ve moment büyüklüğünü gösteren Mw 7.8 ifadesi yerleştirilmişken sağ kısımdaki ¾'lük alana Orta Doğu haritası ve depremin büyüklüğünü gösteren çizimler konumlandırılmıştır. Tasarımın üst kısmına “kalplerimiz bir arada, yıkıcı Türkiye depreminden etkilenen insanlarla birlikte” ifadesinin İngilizce karşılığı eklenmişken alt kısma Arapça ve Fransızca “Cibuti Cumhuriyeti” ifadesi yazılmıştır. Cibuti Cumhuriyeti'nin duyarlılığını betimlemek için Orta Doğu haritasından faydalanılmıştır. Kullanılan harita sayesinde hem ülkelerin coğrafik konumları belirtilmiş hem de sağlanan yardımın fiziki mesafesi görselleştirilmiştir.



Görsel 17. “Türkiye için dua edin” (Cibuti 2023)/Pray for Turkey (Djibouti 2023). Touchstamps. Erişim 12.12.2023. <https://touchstamps.com/Stamp/Details/1374183/pray-for-turkey>

2.8.2. Malta Düzeni Tıbbi Çalışmaları-Türkiye ve Suriye'deki Deprem Mağdurlarına Yardım Temalı Pul

Görsel 18'de 23.03.2023'te The Medical Works of the Order of Malta-Relief to the Victims of the Earthquake in Turkey and Syria “Malta Düzeni Tıbbi Çalışmaları-Türkiye ve Suriye'deki Deprem

Mağdurlarına Yardım” başlığıyla tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 2,40 Euro olan 1 adet anma puluna yer verilmiştir. Cartor Security Printing, La Loupe, Francia adresinde 9’lu tabakalar hâlinde 5.000 adet olarak bastırılan pullar, ofset baskı tekniği ile baskıya çıkmıştır (Poste Magistrali, 2023). Yatay formata sahip olan bu tasarımda 6 Şubat depremine yardım etmek amacıyla Suriye’ye gelen bir Malta gönüllüsünün arka yönden çekilmiş fotoğrafı yer almaktadır. Tasarımın üst kısmına Malta dilinde Emergenza Terremoto in Turchia e Siria “Türkiye ve Suriye’de deprem acil durum” ifadesi yerleştirilmişken alt kısmına, Sovrano Militare Ordine Di Malta “Malta Askeri Egemenlik Düzeni” ifadesi konumlandırılmıştır. Doğrudan görsel kullanımına yer verilen bu tasarımla birlikte deprem sonrasında yaşananlar yorumsuz bir biçimde kamunun bilgilerine sunulmuştur.



Görsel 18. “Malta Düzeni Tıbbi Çalışmaları-Türkiye ve Suriye’deki Deprem Mağdurlarına Yardım”/ The medical works of the Order of Malta – Relief to the victims of the earthquake in Turkey and Syria. Poste Magistrali. Erişim 12.12.2023. <https://postemagistrali.orderofmalta.int/en/stamps/the-medical-works-of-the-order-of-malta-relief-to-the-victims-of-the-earthquake-in-turkey-and-syria/>

2.9. Selam Olsun Gidenlere-2 Temalı Özel Gün Zarfı

6 Şubat 2023 tarihli depremlerde sivil halkın yanı sıra birçok kamu çalışanı da hayatını kaybetmiştir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre hayatını kaybeden PTT çalışanı sayısı ise 21 olarak belirlenmiştir (Erdem, 2023).

Görsel 19’da 06.02.2024’te “Selam Olsun Gidenlere-2” başlığıyla 2.000 adet olarak tedavüle çıkarılan ve nominal değerleri 40,00 TL olan 1 adet özel gün zarfına yer verilmiştir (PTT Filateli, 2024). Yatay bir formata sahip olan bu tasarımın sol kısmına kırmızı renkli bir Türkiye haritası yerleştirilmiş ve üzerine depremde ayakta kalan bir konut ile enkaz yığını hâline gelen diğer yapılar konumlandırılmıştır. Depremin merkezini ve büyüklüğünü gösteren Mw 7.7 ifadesinin soluna PTT’de dağıtım personeli olarak görev yapan bir çalışanın yazlık kıyafeti yerleştirilerek hemen sağına filatelistlerin sıklıkla kullandığı ve içerisinde ilk depremin tarih ve saatinin yazılı olduğu bir büyüteç eklenmiştir. Tasarımın sağ üst kısmına Anıt Ağaçlar serisi olarak 2023’te tedavüle çıkarılan 2 adet pul yapıştırılmış ve yine hem pulların hem de özel gün zarfının üzeri tasarıma uygun olarak hazırlanan bir damga ile mühürlenmiştir. Ayrıca Türkiye haritasının hemen üstüne “Selam Olsun Gidenlere-2” ifadesinin Türkçe ve İngilizce karşılıkları yazılarak alt kısmına “Postacı ve Filatelistlerin Anısına” biçiminde bir not düşülmüştür.



Görsel 19. “Selam Olsun Gidenlere-2” temalı özel gün zarfı. PTT Filateli. Erişim 12.03.2024. <https://filateli.gov.tr/urunler/selam-olsun-gidenlere-2/04662aae61ba5b44d4ddf71b6e4a2ca9>

2.10. TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi’nin Deprem Haftası (1-7 Mart) kapsamında düzenlediği seminerlerden birisi de Sirkeci Büyük Postane binasında gerçekleşmiştir. 4 Mart 2022’de gerçekleşen “Ülkemizin Deprem Potansiyeli ve Deprem Zararlarını Azaltmak için Yapılan Çalışmalar” başlıklı söyleşiden sonra PTT tarafından hazırlanan kişisel pullar, sunumu yapanlara takdim edilmiştir (TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 2024: 9-11).

2005 yılı itibarıyla Türk filateli tarihine yeni bir hizmet olarak dâhil edilen kişisel pul uygulamasıyla birlikte, gerçek veya tüzel kişilere ait görseller emisyon programına gerek duyulmadan kısa sürede pul olarak bastırılabilir (Geçmişten Günümüze Posta, 2007: 384).

Görsel 20’de 04.03.2022’de İstanbul PTT Bölge Başmüdürlüğü tarafından bastırılan ve nominal değerleri 5,00 TL olan 1 adet kişisel pul tasarımına yer verilmiştir. Dikey bir formata sahip olan bu tasarımda altın orana depremin büyüklüğünü gösteren bir sembol yerleştirilmişken sembolün dört köşesine, geçmişte yaşanmış olan büyük İstanbul depremlerini gösteren tarihler (1509, 1766, 1894 ve 1999) yerleştirilmiştir. Alt kısımdaki alana ise Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi ifadesi eklenmiş ve üst kısımdaki turuncu şerit üzerine “depremin saati ve şakası olmaz!” biçiminde bir not yazılarak kamu spotu oluşturulmaya çalışılmıştır.



Görsel 20. “Depremin saati ve şakası olmaz!” temalı kişisel pul. (TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 2024: 9).

Görsel 21’de 04.03.2022’de İstanbul PTT Bölge Başmüdürlüğü tarafından bastırılan ve nominal değerleri 5,00 TL olan diğer kişisel pul tasarımına yer verilmiştir. Yatay bir formata sahip olan bu

tasarımda altın orana depremin büyüklüğünü gösteren bir sembol yerleştirilmişken sembolün dört köşesine geçmişte yaşanan büyük İstanbul depremlerinin tarihleri, “İstanbul Depremleri” başlığıyla birlikte konumlandırılmıştır. Alt kısımdaki alana Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi ifadesi eklenmişken üst kısımdaki kırmızı zemin rengi üzerine “sesimi duyan var mı?” biçiminde bir not eklenerek kamu spotu oluşturulmaya çalışılmıştır. VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı anısına tasarlanan puldakine benzer bir etkinin görüldüğü her iki pulda doğrudan görsel kullanmak yerine bilinçli olarak grafik ve çizimlerin kullanıldığı anlaşılmaktadır.



Görsel 21. “Sesimi duyan var mı?” temalı kişisel pul. (TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, 2024: 10).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1975-1999 yılları arasındaki ilk tasarım örnekleri genellikle posta pullarından türetilen materyallerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra tedavüle çıkarılan pullara ek olarak bir de filatelik zarflar ve posta kartları gibi diğer materyaller üretilmiştir. 1999 yılından sonraki süreçte yayımlanan çalışmalarda ise artık pul emisyonu yerine özel gün zarfı ve özel tarih damgalı zarf basımına öncelik verildiği görülmektedir. Bu bağlamda bir tasarımın pul emisyon programına dâhil edilebilmesi için öncelikle posta idaresinin görüşüne, sonrasında ilgili bakanlığın onayına gerek duyulmaktadır. Buna göre uzun bir süreci kapsayan ve bürokratik zorlukları bulunan bu uygulama yerine daha kolay bir çözüm yöntemi olan özel gün zarfı yayımlama uygulamasına gidildiği anlaşılmaktadır. Özel gün zarfının yayımlanabilmesi için konu içeriğine uygun bir tasarıma ve tasarıma uygun olarak üretilen bir damgaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun dışında zarfın üzerine yapıştırılacak pullardaki içeriğin, tasarımda betimlenen konu ile aynı olması zorunluluğu da bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu sayede herhangi bir konu hakkında yayımlanmış bir pul ya da pul serisi kolay bir biçimde özel gün zarfında kullanılabilir. Böylelikle hızlı ve daha kolay bir biçimde filatelik ürün oluşturularak satışa sunulabilmektedir. Pul emisyon programına konu olan pulların gerek kabul-onay süreci gerekse ilgili merkezlere dağıtımı zaman ve maliyet açısından dezavantajlı bir durum oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra hem tasarım sürecindeki (alan bilgisi, tema, içerik, illüstrasyon, sanatçı öngörüsü vb.) teknik gereklilikler hem de baskıya çıkarılacak ürünün satışta kalma süresi gibi durumlar mevcut süreci biraz daha karmaşık hâle getirebilmektedir. Buna göre özellikle 1999 yılı ve öncesine ait ürünlerdeki sayı ve çeşitlilik nispeten fazlayken günümüzde pul emisyon programının oldukça sınırlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’deki deprem konulu filatelik tasarımlar bir arada değerlendirildiğinde hem tedavüle çıkarılan tasarım sayısının az olduğu görülmekte hem de yeni bir tasarımın yaklaşık olarak beş ile yirmi yıllık bir aralardan sonra yayımlanabildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda ilk resmî baskının 1975’te diğer baskıların ise 1980, 1999, 2004, 2020, 2021 ve 2024’te yayımlandığı bilinmektedir. Aradaki boşlukların ise farklı ülkelerin yayımladığı Türkiye içerikli tasarımlarla ya da emisyon programından bağımsız olarak oluşturulan kişisel pullarla doldurulduğu görülmektedir. Buna göre yapılan analizler resmî baskıların, genellikle önemli bir organizasyona ev sahipliği yapılan bir dönemde veya önemli bir afet durumunun ardından yayınlandığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla Türkiye’de deprem olgusunun normal süreçte çok çabuk unutulduğu, büyük bir afet durumunda ise farkındalığın bir anda arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2023). *06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan (Kahramanmaraş) Mw:7.7–Mw:7.6 depremleri raporu*. Ankara.
- Aktürk, İ., & Albeni, M. (2002). Doğal afetlerin ekonomik performans üzerine etkisi: 1999 yılında Türkiye’de meydana gelen depremler ve etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-18.
- Atabey, E. (2024). Türkiye deprem ülkesi. https://www.researchgate.net/publication/378691924_TURKIYE_DEPREM_ULKESI (Erişim tarihi: 1 Mayıs 2024).
- Burry, R. (2022). Natural disaster philately. <https://stamps.org/news/c/news/cat/news/post/natural-disaster-philately> (Erişim tarihi: 3 Temmuz 2024).
- Dunn, J. F. (2011). From earthquakes to Marconi. *StampNewsOnline.net*, 5, 1-11.
- Erdem, A. K. (2023, Şubat 25). Binlerce kamu çalışanı da depremde yaşamını yitirdi... Memuru depremzedeyken afetin ilk saatlerinde devlet nasıl ayakta tutulur? <https://www.indyturk.com/node/612831/haber/binlerce-kamu-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fan%C4%B1-da-depremde-ya%C5%9Fam%C4%B1n%C4%B1-yitirdi-memuru-depremzedeyken-afetin> (Erişim tarihi: 8 Mart 2024).
- Filateli. (2016). Filateli terimler. https://www.filateli.gov.tr/docs/2016_filateliterimler.pdf (Erişim tarihi: 12 Mart 2024).
- Geçmişten Günümüze Posta. (2007). *PTT Genel Müdürlüğü*. Ankara.
- Hammersley, M., & Atkins, P. (1983). *Ethnography: Principles in practice* (3rd ed.). Tavistock Publications.
- Hüryaşar, S. K. (2009). *Taşıyıcı sistemi düzensiz yapı sistemlerinin deprem performanslarının belirlenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- İmar ve İskân Bakanlığı. (1977). *Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı*. Ankara.
- İnşaat Mühendisleri Odası. (1975). V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı. <https://eskiistanbul.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/15529.pdf> (Erişim tarihi: 12 Ekim 2024).
- Kriterdergi. (2023). Türkiye’nin uluslararası yardım çağrısı ve karşılığı. <https://kriterdergi.com/dosya-deprem-ve-afet-yonetimi/turkiyenin-uluslararasi-yardim-cagrisi-ve-karsiligi> (Erişim tarihi: 12 Ekim 2024).
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Posta Dairesi. (2023). Şampiyon melekler. <http://posta.gov.ct.tr/BASIN-VE-HALKLA-%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0LER/Mesaj-ve-Duyurular/ArtMID/22109/ArticleID/203510/%C5%9Eampiyon-Melekler> (Erişim tarihi: 8 Mart 2024).
- Murray, M. (2022). San Francisco earthquake cover. <https://postalmuseum.si.edu/collections/object-spotlight/san-francisco-earthquake-cover> (Erişim tarihi: 3 Temmuz 2024).
- Naylor, M. (2011). About the exhibit. <https://library.buffalo.edu/exhibitions/pdf/sci-philately.pdf> (Erişim tarihi: 3 Temmuz 2024).
- Özmen, B. (2020). *17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi’nin hasar durumu (rakamsal verilerle) TDV/DR 010-53*. Türkiye Deprem Vakfı, Ankara.
- Poste Magistrali. (2023). The medical works of the Order of Malta – Relief to the victims of the earthquake in Turkey and Syria. <https://postemagistrali.orderofmalta.int/en/stamps/the-medical-works-of-the-order-of-malta-relief-to-the-victims-of-the-earthquake-in-turkey-and-syria/> (Erişim tarihi: 8 Mart 2024).
- PTT Filateli. (2024). Selam olsun gidenlere-2. <https://filateli.gov.tr/urunler/selam-olsun-gidenlere-2/04662aae61ba5b44d4ddf71b6e4a2ca9> (Erişim tarihi: 12 Mart 2024).
- Pulhane. (1973). Kara Kuvvetleri Günü. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k197304.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).
- Pulhane. (1975). V. Avrupa Deprem Mühendisliği Konferansı. <https://www.pulhane.com/OzelGunZarfiSayfalari/oz197505.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).
- Pulhane. (1980). VII. Dünya Deprem Mühendisliği Konferansı. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k198006.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).
- Pulhane. (1999). Deprem. <https://www.pulhane.com/KatalogSayfalari/k199913.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).
- Pulhane. (2004). 17 Ağustos depreminin 5. yıldönümü. <https://www.pulhane.com/OzelGunDamgaSayfalari/ot200415.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).

Pulhane. (2020). Deprem haftası. <https://www.pulhane.com/OzelGunDamgaSayfalari/ot202007.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).

Pulhane. (2021). Deprem öldürmez ihmal öldürür. <https://www.pulhane.com/OzelGunZarfiSayfalari/oz202101.html> (Erişim tarihi: 9 Mart 2024).

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>

TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi. (2024). *17. Dönem Çalışma Raporu 2022-2024*. İstanbul.

Touchstamps. (2023). Pray for Turkey (Djibouti 2023). <https://touchstamps.com/Stamp/Details/1374183/pray-for-turkey> (Erişim tarihi: 8 Mart 2024).

Uluslararası Deprem Mühendisliği Birliği. (1980, Mart-Temmuz). Türkiye mühendislik haberleri.

Uzunoğlu, K. (2023, Mart). Mimarca bakış. *Mimarca*, 35(94), 8-9.

Ün, L. (2023). Afet yöneticisi olarak mülki idare amirleri: 6 Şubat 2023 depremleri örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (78), 371-384. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1350263>

EXTENDED ABSTRACT

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

TURKEY'S EARTHQUAKE RELATED PHILATELIC DESIGNS

Introduction and Research Purpose: As it is known, Turkey is a country located on earthquake zones. In this context, many devastating earthquakes have occurred in this geography from past to present. In this context, the first known official earthquake specification came into force in Japan after the Great Kanto earthquake of 1923. Afterwards, after the Erzincan earthquake of 1939, Turkey closely examined the works carried out in countries such as the USA, Italy, Japan and Greece, and published the regulation titled Italian Building Instructions for Construction in Earthquake Zones, which Italy had implemented since 1937, by translating it into Turkish. Especially after 2020, Turkey had to deal with many natural disasters such as floods, forest fires, drought and earthquakes. During this period, in addition to information and awareness training on disasters, many activities such as pencil drawings, photo galleries and painting exhibitions were held. In this context, both Postal Administrations and cartoonists and painters tried to support the process with organized events and philatelic designs. The aim of this study, which focuses on earthquake-themed stamps in the stamp emission program, is to try to identify Turkey's earthquake-themed philatelic materials. It is thought that this study, which depicts the earthquake phenomenon, which is considered a natural disaster, with philatelic objects, contains important applications that will contribute to the field.

Literature Review: The data of this research, which does not require an ethics committee report, consists of philatelic designs that were in circulation between 1975 and 2024. The existing designs are listed under 11 headings. These include the 5th European Conference on Earthquake Engineering 1975, 7th World Conference on Earthquake Engineering 1980, Earthquake 1999, 5th Anniversary of the August 17 Earthquake, Earthquake Week, Earthquake Does Not Kill, Neglect Does, Champion Angels 2023, international editions of postage stamps themed 6 February 2023, a special day envelope themed Selam-2 and personal stamps themed TMMOB Chamber of Geophysical Engineers Istanbul Branch. It consists of 7 commemorative stamps and 2 personal stamps in terms of font, 3 first day envelopes, 3 special day envelopes, 1 envelope with a special date stamp, 1 special date stamp, 2 postcards and 2 maximum cards.

Methodology and Findings: Document review and numerical data constitute the basis of the study. Document review; While it was created based on printed and electronic publications that were subject to inspection in terms of representativeness and reliability, numerical data was created by obtaining it from the websites of the relevant institutions/organizations. He also provided information about the cases included in the study, such as date, time, location information and area of influence. In this context, the visuals subject to the study were analyzed and interpreted by the researcher.

Conclusions and Recommendation: The first design examples between 1975-1999 generally consisted of philatelic materials derived from postage stamps. In addition to the stamps put into circulation, other philatelic materials such as philatelic envelopes or postcards were also produced. In studies published after 1999, it is seen that priority was given to special day envelopes and envelopes with special date stamps rather than stamps. When the earthquake-themed philatelic designs in Turkey are evaluated together, it is seen that the designs that enter circulation are few in number and each philatelic design is published after a period of approximately five to twenty years. In this context, it is known that the first official edition was published in 1975 and other editions were published in 1980, 1999, 2004, 2020, 2021 and 2024. It is understood that the gaps in between are tried to be filled with Turkey-themed designs published by different countries or with the application of personal stamps created independently of the emission program. Accordingly, upon examination, it is noticed that official pressures generally coincide with a time when an important organization is hosted or a moment when an important disaster situation occurs. Therefore, it is inferred that the phenomenon of earthquakes is forgotten very quickly in our country in the ordinary course of time, and awareness suddenly increases in the face of a disaster.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>		Serkan AYCİL		
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>		TÜRKİYE’NİN DEPREM KONULU FİLATELİK TASARIMLARI		
Tarih <i>Date</i>		16.03.2024		
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) Manuscript Type (Research Article, Review etc.)		Araştırma Makalesi		
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Serkan AYCİL	%100	Yoktur	Yoktur